עין משפט נר מצוה

קד א ב ג מיי' פט"ז מהל' שבת הל' יח סמג עשין דרבנן א טוש"ע או"ח סי' שסב ס"ה:
קה ד ה מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע או"ח סי' שם סעיף א:

◆

רבינו חננאל

ת"ש דפנות הללו שריבה בהן פתחין וחלונות כשירין ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. תיובתא דרב פפא תיובתא, והילכתא כרב פפא דפרוץ כעומד מותר, משום דדייקא מתני' כוותיה. דקתני לא יהו פרצות יתירות על הבניין, יתירות הוא דאסיר הא כבנין שרי. ואף על גב דסלקא בתיובתא. מתני' מקיפין שלשה חבלים כו'. בעי רב המנונא עומד מרובה על הפרוץ בשתי ודאי הוי עומד בערב מאי. כגון דאייתי מחצלת שבעה ומשהו וחקק בה שלשה ושבק בה ארבעה מלמעלה ומשהו מלמטה ושלשה באמצע, ולא איפשיט. ואתינן למיפשטא מיהא, ת"ש שיעור חבלים עוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל י' טפחים כו'. רב אשי אמר מחיצה תלויה איבעיא ליה. ופשטא אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים. מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים, בשיירא דברו דברי ר' יהוד'. ואקשינן בשיירא אין ביחיד לא, והתניא ר' יהוד' אומר במחיצות לא התירו ליחיד אלא בית סאתים שהן ע' אמה ושיריים על ע' אמה ושיריים, הנה דין זה של מחיצות אפי' ליחיד. ופרקי' מתני' דקתני בשיירא ולא ליחיד ליתן להן כל צורכן. פי' קסבר ר' יהוד' לשיירא נותנין לה כל צורכה אבל ליחיד אין נותנין לו אלא בית סאתים בלבד, וכדרב ביבי דאמר (בהא) [אהא] דתנן כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה, דברי ר' יוסי בר"י. איני והא תניא אחד יחיד ואחד שיירה בחבלים, ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתים, שנים נותנין להם בית סאתים, שלשה נעשו שיירא, ונותנין להם בית שש, דברי ר' יוסי בר' יהודה. וחכמי' או' אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להם כל צורכן, ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי. הנה ר' יוסי בר' יהודה מתיר במחיצה אע"פ שאינה של שתי ושל ערב. ופריק רב ביבי אין שתי בלא ערב או ערב בלא שתי הויא מחיצה, מיהו אין נותנין לשיירה כל צורכה עד שתהא מחיצה עשויה שתי וערב. דרש רב נחמן [חצר] שתשמישה לאויר יחיד נותנין לו בית סאתים, כחצר המשכן שהוא ק' אמה על נ' רוחב וזהו בית סאתים, ונקראת חצר והיא עמודים ועליהן קלעים כדרך הולכי מדברות. לפיכך למדו מן המשכן. שנים נותנין להם בית סאתים. כמאן, כר' יוסי בר' יהוד' הואיל ואבוה קאי כוותיה, דתניא ר' יהוד' אומר במחיצות שבת לא התירו ליחיד אלא בית סאתים. (ועוד) שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צורכן.

והלכתא כרב פפא. אין לתמוה דהכא קי"ל פרוץ כעומד מותר ובפ"ב דחולין (ד' כט.) מסיק לכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב ומייתי עלה ההיא דתנור והכא לא מייתי לה ושמא יש לחלק בין מחיצות לאיסור וטומאה: **אי** מוקי לה בי מיצעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות. ולא הוה ליה עומד משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לעילאי י)וקשה להסר מקולי דאכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו ופחות מג' וחלי וחבל משהו ופחות מג' וחבל חלי טפח ומשהו ולמה לי עוביו יתר על טפח ושמא בענין זה אתי למיטעי:

עירב

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל דאמר פחות מארבעה לבוד דאי רבנן משלשה ועד ארבעה שלשה וארבעה חד הוא אמר אביי מדרישא רבנן סיפא נמי רבנן ומודו רבנן דכל למישרא כנגדו אי איכא מקום ארבעה חשיב ואי לא לא חשיב רבא אמר מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל רישא נמי רבן שמעון בן גמליאל [א] וכי אמר רבן שמעון בן גמליאל אמרי' לבוד הנ"מ למעלה אבל למטה הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה לא אמרי' לבוד תא שמע דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ שרובן סלקא דעתך אלא שריבה בהן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ הא כפרוץ אסור תיובתא דרב פפא תיובתא והילכתא כוותיה דרב פפא תיובתא והילכתא אין משום דדייקא מתני' כוותיה דתנן לא יהיו פרצות יתירות על הבנין הא כבנין מותר:

מתני' מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה ובלבד שלא יהו בין חבל לחבירו שלשה טפחים שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים בשיירא דברו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו בשיירא אלא בהווה כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי רבי יוסי בר' יהודה וחכמים אומרים אחד משני דברים:

גמ' אמר רב המנונא אמר רב הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי אמר אביי תא שמע שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח שיהו הכל עשרה טפחים ואי איתא למה לי יתר על טפח ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו ותיסברא האי פחות מארבעה היכא מוקים ליה אי מוקים ליה תתאי הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה אי מוקים ליה עילאי אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה אי מוקים ליה במיצעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות שמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד אלא רב המנונא הכי קא מיבעיא ליה כגון דאייתי מחצלת דהוי ז' ומשהו וחקק בה ג' ושבק בה ד' ומשהו ואוקמיה בפחות מג' רב אשי אמר מחיצה תלויה איבעיא ליה כדבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקלו חכמים במים: מקיפין בקנים וכו': בשיירא אין ביחיד לא והתניא ר' יהודה אומר כל מחיצות שבת לא התירו ליחיד יותר מבית סאתים כדאמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן ה"נ ליתן להן כל צרכן היכא איתמר דרב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי אהא דתנן כל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר' יהודה ומי א"ר יוסי בר' יהודה הכי והתניא אחד יחיד ואחד שיירא לחבלים ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנין להן בית שש דברי ר' יוסי ברבי יהודה וחכמים אומרים אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להן כל צרכן ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי אמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן: דרש רב נחמן משום רבינו שמואל יחיד נותנין לו בית סאתים ב' נותנין להו בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנין להן בית שש שבקת רבנן ועבדת כר' יוסי ברבי יהודה הדר אוקים רב נחמן אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להן בית סאתים שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן

ריישא

אתאן לרשב"ג וכו'. כלומר עד ד' ולא ד' בכלל דהא תנא בבא אחריתי כל שהוא ד' ומד' עד י' אמות אתאן לרשב"ג דקא מפליג נמי בין פחות מד' לד': ה"ג **דאי רבנן מג' ועד ד' ג' וד' חד הוא.** מג' ועד ד' בתמיה היכי מפליג ד' מג' דקתני עד ולא עד בכלל דתני סיפא כל שהוא ד' כו' הא לרבנן ג' וד' חד הוא: **הני מילי למעלה.** כעין קורה: **מתני' מקיפין ג' חבלים.** אשיירא שחנתה בבקעה קאי [טו:]: **זה למעלה מזה.** על גבי יתדות סביב מן התחתון לקרקע פחות מג' והוי כולו עומד דכלבוד דמי וממנו לאמצעי פחות מג' הרי ששה עומד פחות מ' משהויין בשני האוירין ומאמצעי לעליון פחות משלשה הרי בשלשה אוירין תשעה עומד פחות שלשה משהויין: **שיעור עובי החבלים יותר על טפח.** שלשה משהויין כדי שיהו הכל עשרה טפחים: **ומקיפין בקנים.** נעוצים ועומדים. זו היא מחיצה של שתי אבל של חבלים הויא מחיצה של ערב: **בשיירא דברו.** הקילו אלא שאינן צריכין אלא או שתי או ערב שתי כגון קנים ערב כגון חבלים אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב: **כל מחיצה שאינה כו'.** רבי יוסי פליג עליה דתנא דמתני' וקאמר דאפילו לשיירא בעינן שתי וערב: **אחד משני דברים.** או שתי או ערב: **גמ' הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד.** אע"ג דאיכא פרצות כדתנן לעיל [שם] ולא יהו פרצות יתירות על הבנין וקתם כלי בהמה של שתי הוא שעומד על גבי קרקע: **בערב מאי.** מחבלים דמתני' ליכא למילף הכשירא דהתם כולו עומד הוא דכלבוד דמי: **לעביד.** אויר האחד פחות משלשה וחבל משהו וכן שני דהוי להו ששה עומד והאויר השלישי פחות מארבעה וחבל משהו ותיתכשר פילגא הד' כעומד של ששה: **שהגדיים בוקעין בה.** ואפילו למעלה ממנו עומד י' טפחים שלימין הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת: **עילאי.** באויר השלישי שהוא עליון: **אתי אוירא.** דמן החבל ולרקיע: **ודהאי גיסא.** שממנו ולאמצעי דהוי נמי אויר כיון דהוי יותר משלשה ומבטיל ליה לחבל ואין כאן אלא י' תחתונים: **ואי מוקי לה באמצעי.** אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תצרף שתי רוחות לבטלו: **אלא.** כיון דלא משכחת לה לרב המנונא הכי [ס] קמיבעיא ליה: **ושבק בה ד'.** שלימין למעלה ומשהו למטה: **ואוקמיה.** להך גיסא דמשהו פחות מג' סמוך לקרקע דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד מרובה על האויר דתותיה מיניה: **מחיצה תלויה מיבעיא ליה.** מחצלת עשרה שהגביהה מן הקרקע שלשה או יותר מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל לעומד לפרוץ) שמתחתיו הואיל ופחות ממנו או לא: **אלא במים.** להתיר למלאות כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן המים כפרק כילד משתתפין (לקמן ד' פז:): **כל מחיצות שבת.** כהנך מחיצות רעועות שהן דשתי או דערב קאמר שהתירום לרבים ע"י הדחק: **לא התירום ליחיד.** אי הקיף בהן יותר מבית סאתים ואף על גב שהוקף לדירה שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום מערב שבת הא בית סאתים מיהא שרי: **ליתן להן כל צרכן.** דהא דקאמר רבי יהודה בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכו בהנך מחיצות קאמר אבל בית סאתים ודאי יהבינן ליה הואיל ולדירה הקיפה והא שיירא עדיפא דיהבינן להו כל צרכן: **לחבלים.** מותר בהיקף חבלים אע"פ שאין כאן אלא ערב: **נותנים לו בית סאתים.** במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא כמה דבעי: **שלא יהא בית סאתים פנוי.** שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים: **ליתן להם כל צרכן.** הא דקאמר רבי יוסי דמתני' דאינה מחיצה אינה מחיצה לכל צרכן אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולבית שש לשיירא:

רישא

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט. וש"נ], ב) [לעיל יד:], ג) לעיל יא., ד) [לעיל י. וש"נ], ה) [נ"ל שובין וכן איתא במשנה שבמשניות וביר' וברי"ף], ו) [כמ"א: היכי, ז) שבת קא, לעיל יב. ולקמן פח. פו:, ח) [שבת סג: וש"נ], ט) כמ"א: היכי, י) כמ"א: מבטל עומד פרוץ, או: מבטל לעומד פרוץ, או: מבטל העומד לפרוץ, כ) [עי' לעיל ד' י' ע"ב תוס' ד"ה ולאכסניים],

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר אביי מדרישא. כעין זה בב"ק דף מ ע"ב:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' וכי אר"שב"ג אמרי' לבוד הני מילי למעלה. עי' ריטב"א ליישב מאי דקשה מלעיל דף ט. ודו"ק:

◆

מוסף רש"י

דאמר פחות מארבעה לבוד. רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מד' כלבוד דמי (לעיל ט.). הני מילי למעלה. כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל אחר לאפליגו בה רשב"ג ורבנן (לעיל יד.). שרובן סלקא דעתך. כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה, והיכי מצי תו למיתני ובלבד שיהא עומד מרובה, אלא שריבה בהן פתחים וחלונות. שעשה כאן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב, מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח (לעיל יא.). מקיפין בקנים. ואע"פ שרחב קנה אינו אלא חלק אצבע, ויש בין קנה לקנה שלשה טפחים חסר משהו, ואיכא פרוץ מרובה על העומד שפיר דמי, דאמרינן לבוד יהוי ליה כולו עומד (סוכה ז.). מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה. שרבן לשות בה מחיצות שנפלו תחתיהן וקיימות מלמעלה ותלויות, מהו שתתיר לטלטל בחורבה שלא תהא כפרוצה לרה"ר (שבת קא.). אלא במים. כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן הים דתנן (לקמן פז:) דעושה מחיצה תלויה סביב וממלא, וכן בור שבין שני חצרות וחלקו במחיצה תלויה מלמעלה, ממלא זה מכאן וזה מכאן ואע"פ שלא עירבו (שבת קא.).